Y CYNGOR DYDD IAU, 2 GORFFENNAF 2026

Yn bresennol: Y Cynghorydd Elin Walker Joes (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Delyth Lloyd Griffiths (Is-gadeirydd).

Y Cynghorwyr:
Craig ab Iago, Stephen Churchman, Wendy Cleaver, Dafydd Owen Davies, Anwen J Davies, Dafydd Owen Davies, Elwyn Edwards, Elfed Wyn ap Elwyn, Gwion Emyr, Alan Jones Evans, Gwilym Evans, Dylan Fernley, Delyth Lloyd Griffiths, Jina Gwyrfai, Annwen Hughes, John Brynmor Hughes, Louise Hughes, R. Medwyn Hughes, Elin Hywel, Nia Wyn Jeffreys, Anne Lloyd Jones, Berwyn Parry Jones, Dawn Lynne Jones, Dewi Jones, Elwyn Jones, Gwilym Jones, Gareth Tudor Jones, Huw Wyn Jones, June Jones, Eryl Jones-Williams, Cai Larsen, Beth Lawton, Dilwyn Morgan, Linda Morgan, Dewi Owen, Edgar Wyn Owen, Gwynfor Owen, Llio Elenid Owen, Geraint Parry, Nigel Pickavance, John Pughe, Rheinallt Puw, Arwyn Herald Roberts, Beca Roberts, Elfed P Roberts, John Pughe Roberts, Meryl Roberts, Richard Glyn Roberts, Huw Llwyd Rowlands, Paul Rowlinson, Angela Russell, Ioan Thomas, Peter Thomas, Menna Trenholme, Rhys Tudur, Hefin Underwood, Einir Wyn Williams, Elfed Williams, Gareth Williams, Gruffydd Williams, Sasha Williams a Sian Williams.

Swyddogion: Dafydd Gibbard (Prif Weithredwr), Catrin Thomas (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dylan Owen (Cyfarwyddwr Corfforaethol), Dewi A Morgan (Pennaeth Cyllid), Iwan Evans (Swyddog Monitro), Ian Jones (Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol), Nia Grisdale (Rheolwr Gwasanaeth Cyfreithiol), Vera Jones (Rheolwr Gwasanaeth Democratiaeth ac Iaith) ac Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Gareth A Roberts, Menna Baines, Dafydd Meurig a Gareth Coj Parry.

2. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 14 Mai 2026 fel rhai cywir.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

4. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Nodwyd cydymdeimlad â theulu Robin Evans o Gaernarfon, yn wreiddiol o Eifionydd, a fu farw yn ddiweddar. Gwnaeth gyfraniad sylweddol i'r diwydiant teledu, yn un o sylfaenwyr Ffilmiau'r Nant a Rondo yma yng Ngwynedd, yn ogystal â bod yn aelod gwreiddiol o'r band Mynediad am Ddim. Cydymdeimlwyd a theuluoedd Gwynedd sydd wedi colli rhai annwyl iddynt yn ddiweddar.

Llongyfarchwyd y Cynghorydd Dawn Lynne Jones am ennill gwobr Gymunedol Comisiynydd yr Heddlu. Mynegwyd llongyfarchiadau i Lois Medi o Fangor am ennill y Gadair yn Eisteddfod yr Urdd, Dafydd Llŷr Hughes o Lanbedrog ar ennill Ysgoloriaeth Artist Ifanc Eisteddfod yr Urdd a Katie Baddiley sydd yn Swyddog Cefnogaeth Gymunedol yr Heddlu yn Nyffryn Nantlle am gipio Medal Bobi Jones. Yn ogystal longyfarchwyd holl blant a phobl ifanc y sir a oedd yn cystadlu ac yn llwyddiannus yn yr Eisteddfod.

Nodwyd llongyfarchiadau i Leisa Gwenllian a holl gast a thîm cynhyrchu'r ffilm Effi o Blaenau. Dymunwyd pob lwc i holl athletwyr y sir a fydd yn cynrychioli Cymru yn Gemau'r Gymanwlad dros yr haf.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

6. CWESTIYNAU

(Cyhoeddwyd atebion ysgrifenedig yr Aelodau Cabinet i'r cwestiynau ymlaen llaw.)

(1) Cwestiwn Y Cynghorydd Huw Rowlands

A ydy'r Aelod Cabinet dros Oedolion, Iechyd a Llesiant yn ymwybodol o rwystredigaeth gynyddol y cyhoedd oherwydd yr oedi sylweddol gan Fwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr a Grŵp Cynefin o ran sefydlu canolfan iechyd ym Mhenygroes, sef Canolfan Lleu, a hefyd yr oedi sylweddol gan Fwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr o ran sefydlu Canolfan Iechyd newydd yn Waunfawr?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Oedolion, Iechyd a Llesiant, y Cynghorydd Dilwyn Morgan

Diolchwyd am y cwestiwn a'r cyfle i godi ymwybyddiaeth am faterion sydd yn effeithio'r cyhoedd. O ganlyniad i'r negeseuon pwysig sydd yn yr ymateb ysgrifenedig nododd i fod am ei ddarllen fel a ganlyn.

Yn fy rôl fel Cadeirydd Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol y Gogledd rwyf yn cydweithio'n agos gyda'r Bwrdd Iechyd ac yn cael adroddiadau cyson am y sefyllfa. Mae'r adroddiadau hyn yn berthnasol i'r cynlluniau a nodwyd ond hefyd i gynlluniau ehangach er mwyn gwella darpariaeth iechyd ar draws y rhanbarth. Cadarnhaf felly fy mod yn ymwybodol o'r sefyllfa a deallaf y rhwystredigaethau.

Fodd bynnag, hoffwn gynnig sicrwydd i'r aelod o'r gwaith cadarnhaol a chydweithio cryf sydd yn digwydd rhwng ein gwasanaethau cymdeithasol ac iechyd yn Nyffryn Nantlle a Waunfawr. Mae gweithwyr proffesiynol o'r ddau sefydliad yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd, ymweliadau ar y cyd, asesiadau

cydweithredol a thrafodaethau amlddisgyblaethol i sicrhau bod unigolion yn cael y cymorth cywir ar yr adeg gywir. Mae diwylliant cryf o ddatrys problemau ar y cyd wedi datblygu, ac mae hyn yn wir ar draws y sir - nid dim ond i'r ardaloedd dan sylw, gyda staff yn gweithio'n greadigol ac yn hyblyg i ddod o hyd i atebion ymarferol i anghenion cymhleth.

Gwelir enghreifftiau da o gydweithio rhwng timau iechyd a gofal cymdeithasol i atal derbyniadau diangen i'r ysbyty, hwyluso rhyddhau amserol pan fo unigolion yn barod i adael ysbyty, a sicrhau bod y gefnogaeth briodol yn ei lle yn y gymuned. Mae cydweithio agos hefyd yn digwydd gyda'r gwasanaeth Tuag Adref er mwyn sicrhau dilyniant gofal cymesur a di-dor i unigolion wrth drosglwyddo o'r ysbyty yn ôl i'w cartrefi a'u cymunedau. Mae'r trefniadau hyn yn brawf o'r cydweithio rhwng partneriaid lleol gyda'r nod o wella canlyniadau i bobl leol ac i ddarparu gwasanaethau mwy integredig ac effeithiol.

Cwestiwn Atodol Y Cynghorydd Huw Rowlands

Be all Cyngor Gwynedd ei wneud i sicrhau gwireddu Canolfan Iechyd Waunfawr a Chanolfan Lleu yn y dyfodol rhagweladwy?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Oedolion, Iechyd a Llesiant, y Cynghorydd Dilwyn Morgan

Diolchwyd am y cwestiwn. Mynegodd wedi iddo dderbyn y cwestiwn gwreiddiol ei fod wedi cysylltu â Chadeirydd y Bwrdd Iechyd yn bersonol, a bellach ei fod wedi derbyn amserlen lawn ganddo o beth yw'r cynlluniau yn ddau leoliad. Nododd y bydd yn ei rannu gyda'r Aelod a holodd y cwestiwn ynghyd a'r aelodau lleol i'r ardaloedd hynny.

(2) Cwestiwn Y Cynghorydd Gruffydd Williams

Yn dilyn dyfarniad unfrydol y Goruchaf Lys yn achos For Women Scotland v Scotland Ministers (Ebrill 2025) bod 'sex' yn Neddf Cydraddoldeb 2010 yn golygu rhyw biolegol (birth sex), a chanllawiau diweddaraf yr EHRC sy'n cadarnhau hynny (gan gynnwys y Cod Ymarfer a ddiweddarwyd yn 2026), mae'n dilyn o dan y gyfraith fod caniatáu "merched traws" i fynd i mewn i fannau merched yn unig yn golygu na ellir amddiffyn y gofod yn gyfreithlon mwyach fel gofod i ferched yn unig. Pa gamau penodol felly y mae'r Cyngor wedi'u cymryd, neu'n bwriadu eu cymryd, i adolygu a diweddaru ei bolisïau, ei weithdrefnau a'i wasanaethau (e.e. toiledau, ystafelloedd newid, ysgolion, gwasanaethau un rhyw, chwaraeon, recriwtio) er mwyn ymgorffori'r canllawiau hyn yn llawn a pha bryd fydd adroddiad neu gynllun gweithredu ar y mater hwn yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet neu'r Cyngor?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol, y Cynghorydd Llio Elenid Owen

Atebwyd drwy bwysleisio pwysigrwydd nodi fod Canllawiau'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau dynol yn rhai drafft ar hyn o bryd a'i fod yn parhau i fod yn destun ymgynghoriad, ystyriaeth a datblygu pellach cyn i unrhyw

benderfyniad terfynol gael eu gwneud. Eglurwyd y bydd y Cyngor, wrth symud ymlaen, yn ystyried ei ddyletswyddau o dan ddeddfwriaeth cydraddoldeb a hawliau dynol yn ofalus, ac yn ceisio sicrhau bod unrhyw newidiadau yn y dyfodol y gyfreithlon, cytbwys a chymesur.

Amlygwyd un o'r egwyddorion allweddol yr adolygiad wrth symud ymlaen fydd i gynnal urddas, diogelwch a pharch pob unigolyn, gan gydnabod yr angen i ystyried a chydbwyso ystod o hawliau gwarchodedig yn ymarferol. Nodwyd fod yr Arglwydd Farnwr Hodge wedi nodi na ddylid gweld y dyfarniad fel buddugoliaeth o un ochor dros y llall, a bod pobl draws yn cael ei diogelu dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn yr un modd ag unrhyw nodwedd arall.

Cwestiwn Atodol y Cynghorydd Gruffydd Williams

Gan fod y Cyngor eisoes wedi dechrau archwilio'r goblygiadau dyfarniad Llys Goruchaf a chanllawiau drafft EHRC a "sex" fel rhyw biolegol, a allwch chi roi manylion penodol ar ba bolisïau neu wasanaethau sydd wedi'i hadolygu hyd yma er enghraifft toiledau, ystafelloedd newid, gwasanaethau un rhyw mewn ysgolion a chwaraeon, beth yw'r amserlen ar gyfer cwblhau'r adolygiadau a pryd fydd adroddiad neu gynllun gweithredu yn cael ei gyflwyno i'r Cabinet neu Gyngor Llawn?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol, y Cynghorydd Llio Elenid Owen

Tynnwyd sylw unwaith eto fod y canllawiau yn parhau i fod yn rhai fersiwn drafft ac y bydd y Cyngor yn parhau i fonitro datblygiadau a chymryd unrhyw gamau angenrheidiol unwaith y bydd fersiwn terfynol wedi'i gyhoeddi. Mynegodd ei fod yn destun trafodaeth gyson gyda'r swyddogion ac y byddant yn ystyried adroddiad i Gabinet os angen yn codi.

Cymerwyd y cyfle i ategu ymateb i'r un cwestiwn a dderbyniwyd y llynedd - sef fod y Cyngor yn ymrwymo i gefnogi hawliau merched a phobl draws a bod brwydro dros hawliau merched yn golygu brwydro dros hawliau merched dosbarth gweithiol, merched anabl, merched o gefndiroedd ethnig lleiafrifol, a merched LGBTQ sy'n cynnwys merched traws. Pwysleisiwyd y dylai pawb gael y rhyddid i ddewis eu hunaniaeth rhywedd eu hunain ac y dylid parchu hynny ac yn sicr peidio ei heithrio o gymdeithas. Nodwyd fod croeso i bawb yng Ngwynedd a bod angen cefnogi a pharchu hawliau pawb. Mynegwyd fod amddiffyn hawliau pawb yn sail i safbwynt Plaid Cymru.

Nodwyd fod loes calon meddwl fod rhai pobl yng Ngwynedd yn gallu camddefnyddio'r dyfarniad hwn i wneud bywydau a cymunedau ar yr ymylon yn anoddach, a'u bod fel Cynghorwyr yma i gefnogi pob un o drigolion Gwynedd i gyd-fyw ac i fyw eu bywydau gydag urddas a pharch.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR SAFONAU 2025/26

Cyflwynodd Cadeirydd y Pwyllgorau Safonau adroddiad Blynyddol y Pwyllgor. Nododd ei bod wedi bod yn flwyddyn ddistaw gyda dim un gwrandawiad wedi ei gynnal. Diolchwyd i'r Aelodau am eu gwaith i gadw safonau uchel y Cyngor ac am eu cefnogaeth i'r Cynghorau Tref a Chymuned pan galw yn codi. Nodwyd diolch i'r Swyddog Monitro a'i dîm am eu cefnogaeth ac i'r Arweinwyr Grwpiau am roi blaenoriaeth i'r mater.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Holwyd o ran fframwaith cwynion beth oedd yr amserlen. Ymatebwyd drwy gymryd fod y cwestiwn am gwynion i'r Ombwdsmon gan nad yw'r Pwyllgor Safonau yn derbyn cwynion. Eglurwyd o ran y Pwyllgor Safonau os yn derbyn cwyn gan yr Ombwdsmon eu bod yn cael ei delio mewn mater o wythnosau. Wrth edrych ar yr Ombwtsmon mynegwyd fod yr amserlen yn gallu bod hyd at flwyddyn i gael ymchwiliad llawn.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2025/26. Mynegwyd mai hwn oedd y pedwerydd tro i'r adroddiad gael ei gyflwyno yn unol â disgwyliadau a chanllawiau Llywodraeth Cymru. Eglurwyd fod yr adroddiad yn rhoi crynodeb o waith y Pwyllgor ynghyd a thystiolaeth ar effaith mae'n ei wneud.

Nodwyd fod pob Awdurdod Lleol mae'r Cyngor yn wynebu nifer o heriau ac mae pwysau parhaus ar gyllidebau gwasanaethau statudol yn enwedig ym maes gofal. Eglurwyd ei bod yn credu fod trefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi parhau i ddangos gwydnwch. Ategwyd yn wyneb yr heriau ariannol hyn fod rôl y Pwyllgor o ran craffu ariannol wedi bod yn ganolog, ac wedi chwarae rhan flaenllaw wrth graffu ar y gyllideb, monitro gorwariant ac i asesu risgiau i gynaliadwyedd ariannol y Cyngor yn y tymor canolig a'r tymor hir.

Diolchwyd i'r holl swyddogion, yr Aelodau Etholedig ac Aelodau Lleyg am eu hymrwymiad a'u cyfraniad drwy'r flwyddyn. Ychwanegwyd fod 2025/26 wedi bod yn flwyddyn o gryfhau a sefydlogi aelodaeth y Pwyllgor. Mynegwyd fod y flwyddyn wedi bod yn dilyn cyfnod o golled sylweddol gyda marwolaeth y diweddar Sharon Warnes a'r Cynghorydd Rob Triggs, ond fod eu cyfraniad i waith y Pwyllgor a'u hymroddiad i wasanaeth cyhoeddus yn parhau i'w hysbrydoli wrth barhau a'r gwaith.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Tynnwyd sylw fod canllawiau CIPFA yn pwysleisio'r angen i ddangos effaith y gwaith a gofynnwyd a oes modd cryfhau'r elfen hon drwy efallai dangos enghreifftiau o newidiadau o ganlyniad i'r pwyllgor yn fwy clir.

Gofynnwyd am fwy o wybodaeth am y ddau aelod o staff, sydd wedi ei amlygu yn

y wasg yn ddiweddar, sydd wedi bod ar gyflog llawn am gyfnod o dros 9 mlynedd tra bod ymchwiliadau yn digwydd. Holwyd ar ba ricyn cyflog yr oeddent arnynt ac os oes mwy o bobl ar gyflogau llawn dros gyfnod hir tra bod ymchwiliadau yn digwydd. Ymatebwyd drwy nodi nad oes modd trafod staff unigol mewn cyfarfod agored, ond eu bod yn deall rhwystredigaeth y Cynghorydd ond nad oedd yn berthnasol i'r adroddiad hwn. Ychwanegwyd fod adolygiad ar y gweill ac y bydd casgliadau ymhen amser.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

9. ADRODDIAD BLYNYDDOL GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2025/26

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol dros Wasanaethau Cymdeithasol.

I gychwyn ei gyflwyniad dangoswyd fideo am y cathod electroneg sy'n cael ei gynnig i gynorthwyo pobl gydag unigedd ac arwahanrwydd.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan gychwyn yn diolch i'r staff sydd gan y Cyfarwyddwr i'w gynorthwyo gyda'r gwaith. Mynegwyd fod y fideo a ddangoswyd yn un o nifer sydd yn hybu ac yn esbonio'r gwaith mae Gwasanaethau Cymdeithasol yn ei wneud, ac yn dathlu pan mae gwaith da yn cael ei wneud. Er hynny nodwyd ei bod yn anodd sefyll yno yn ymfalchïo ar ôl blwyddyn mor gythryblus.

Amlygwyd pwysigrwydd adroddiad Cyfiawnder dros eu Dewrder er pa mor anodd yw cydnabod beth sydd wedi digwydd ynghyd ar oblygiadau hir dymor sydd i'r Cyngor a Gwasanaethau Cymdeithasol. Mynegwyd balchder yn y gwaith cadarnhaol ac adeiladol sydd wedi ei wneud er mwyn sicrhau fod trefniadau diogelu ac amddiffyn y Cyngor y gorau posib. Nodwyd ei bod yn drasiedi i'r unigolion ynghyd a staff a disgyblion Ysgol Friars sydd wedi'i heffeithio. Ymhelaethwyd ar y gwaith diogelu sydd wedi ei wneud sydd yn mynd y tu hwnt i Wasanaethau Cymdeithasol a bod gwaith yn cael ei wneud ar y cyd gyda Gwasanaethau Corfforaethol i amlygu ei bod yn gyfrifoldeb ar bawb. Ychwanegwyd y bydd gwefan yn amlygu'r camau i adrodd ar unrhyw bryder, cefnogaeth a gwybodaeth yn cael ei lansio yn fuan.

Nodwyd fod maint yr adran yn ddychrynllyd o fawr gyda gwariant o bron i £150miliwn, gyda 1500 o staff yn fewnol a bron i 3000 o staff wrth edrych ar waith sy'n cael ei gomisiynu. O ganlyniad, ategwyd fod maint ac anferthedd y gwasanaethau yn ei gwneud yn heriol i Gynghorwyr herio'r gwasanaethau ar ei gwaith. Pwysleisiwyd fod methiannau yn anorfod a'u bod wedi bod yn amlwg iawn drwy Adroddiad Cyfiawnder drwy eu Dewrder ac yn fwy diweddar achos Bryn Ffynnon, er hynny fod yr adran yn ceisio gwella gwasanaethau. Eglurwyd ei bod yn system sylweddol o bwys ond dan bwysau a bod angen amddiffyn a diogelu plant ac oedolion yn well, a'u bod dan bwysau i wella a bod angen buddsoddi er mwyn gwneud hyn. Tynnwyd sylw at y faith fod llawer o arian wedi ei fuddsoddi dros y misoedd diwethaf er mwyn gallu ymateb i heriau yn gynt.

Pwysleisiwyd fod arian yn her. Esboniwyd fod gwaith mewnol yn cael ei wario yn dryloyw ond fod costau allanol megis costau cartrefi plant arbenigol yn uchel tu

hwnt a bod y galw ar wasanaethau yn cynyddu. Tynnwyd sylw i'r faith fod cyfeiriadau plant wedi bron iawn dyblu ers Covid gyda bron i 8,000 o achosion dros y flwyddyn ddiwethaf. Amlygwyd fod gwaith Llechen Lan wedi ei gyhoeddi sydd yn amlygu fod demograffeg Gwynedd yn heriol gyda llai o bobl ifanc a mwy o bobl hyn ac o ganlyniad fod her o ddarparu gwasanaethau i'r dyfodol. Ymhelaethwyd fod yr adroddiad yn rhoi rhai atebion ond ei fod hefyd yn galw ar Lywodraeth Cymru am fwy o gefnogaeth.

Nodwyd fod buddsoddiad wedi bod mewn ymyrraeth gynnaf fel bod modd i bobl fyw yn annibynnol a chael aros yn eu cymunedau. Tynnwyd sylw penodol ar gynlluniau megis Tîm Trobwynt sydd wedi gweithio gyda 77 plentyn oedd am fynd i'r system gofal ond fod 64 wedi llwyddo i aros adref.

Gyda thechnoleg yn symud mor rhyfeddol o gyflym gyda Deallusrwydd Artiffisial, mynegwyd yr angen i weithio gydag ef, gan ddefnyddio'r gath yn y fideo fel enghraifft. Mynegwyd fod ymdeimlad yn cael ei roi fod defnyddio pethau o'r fath yn bychanu unigolion ond mewn realiti ei fod yn dangos pa mor real yw'r un cynllun bach yma a sut mae'n newid bywydau.
Eglurwyd fod yr adroddiad yn ceisio dangos y gwir sefyllfa a bod yn gymesur. Ategwyd fod adroddiad y llynedd yn nodi gobaith o leihau niferoedd sydd yn disgwyl am ofal cartref, ond nad yw hyn wedi digwydd. Nodwyd fod hyn oherwydd bod angen edrych ar y ffordd mae'n cael ei ddarparu i sicrhau ei fod yn effeithiol. Pwysleisiwyd eto mae'r holl fwriad yw i bobl fyw yn eu cymunedau a chael ei bywyd gorau, sydd yn her gynyddol i'r adran.

Amlygwyd fod gwaith da yn cael ei wneud yn cydweithio gydag adrannau'r Cyngor megis tai ac addysg a thu hwnt gyda'r heddlu a'r gwasanaeth iechyd ond fod gwaith i wneud i wella yn draws adrannol ac yn strategaethol gydag Iechyd. I orffen nodwyd er bod y sefyllfa wedi bod yn heriol mae angen cydnabod y gwaith sydd wedi ei wneud, a diolchwyd i'r gweithlu sydd o dan bwysau parhaus ond sydd yn ymroddedig i blant, pobl fregus a henoed i roi'r gofal a chefnogaeth orau.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Diolchwyd i'r staff am eu gwaith mewn sefyllfa heriol dros ben, a chroesawyd adroddiad sy'n amlygu'r gwaith a'r argymhellion sy'n deillio o adroddiad Cyfiawnder drwy eu Dewrder. Amlygwyd dewrder yr unigolion, pawb sydd wedi'u cefnogi a'r unigolion sydd wedi dod yn ei blaen yn dilyn yr achos. Mynegwyd fod yr adroddiad wedi rhoi braint eithriadol i'r Cyngor i ddechrau eto. Gofynnwyd beth fyddai'r prif ddangosyddion i amlygu'r gwaith sydd wedi'i wneud i wella diogelwch plant a sut y gwall yr adran sicrhau capasiti, newid mewn diwylliant a threfniadau wrth ymateb i unrhyw ddysgu pellach. Ymatebwyd drwy nodi fod y mesurau yn amlwg iawn y gwaith y Bwrdd Ymateb sydd ar y we, ond beth sydd wedi'i bryderu yw bod llais y plentyn ddim wedi'i glywed ond fod hwn wedi bod yn gyfle i'w wirio. Amlygwyd fod buddsoddiad wedi'i wneud eleni i sicrhau fod llais plentyn yn ganolog i beth mae'r adran yn i wneud. Ategwyd fod llawer i'w ddysgu o'r cwynion sydd yn dod i mewn gan fod adroddiadau chwarterol a blynyddol yn amlygu themâu a bod camau yn cael eu gwneud i edrych ar weithdrefnau a pholisïau.

Diolchwyd am dynnu sylw at y drefn "Neges mewn Potel" a bod cyfrifoldeb gan

Gynghorwyr i’w hannog yn eu cymunedau. O ran Teleofal, amlygwyd problem genedlaethol sydd wedi’i hamlygu yn dilyn digideiddio llinellau ffon, ac os oes camau i sicrhau fod y drefn yn gweithio pan fod trydan yn methu. Ymatebwyd drwy nodi fod problemau wedi codi o ganlyniad hyn y llynedd, a pan fo risgiau yn cael ei amlygu fod camau gweithredu mewn lle i sicrhau fod y system yn parhau i weithio.

Holwyd pam fod gwasanaeth Trais yn y Cartref wedi ei leoli yn yr Adran Tai ac Eiddo, ac onid a ddylai fod yn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant ble mae'r profiad o asesu a gofalu. Eglurwyd fod y gyllideb ar gyfer cefnogaeth tai, ble mae'r gwasanaeth yn cael ei ariannu, yn dod yn syth i'r Adran Dai ac Eiddo gan Lywodraeth Cymru. Ychwanegwyd fod hyn yn cael ei adolygu i ddod a'r holl wasanaethau at ei gilydd i greu un gwasanaeth yn hytrach na phocedi mewn mwy nac un lle. Ategwyd fod gwaith i'w wneud yn ogystal gyda'r arian sydd yn cael ei dderbyn drwy Gomisiynydd yr Heddlu, gan fod y swydd yn dod i ben.

Nodwyd fod y gair "methu" wedi dod yn aml yn y cyflwyniad heddiw ac nad yw'n air nad yw'n hoff o'i ddefnyddio. Amlygwyd fod gwaith yn cael ei wneud gan weithwyr rheng flaen ble mae pethau bach yn gwneud gwir wahaniaeth. Mynegwyd fod recriwtio yn broblem yn enwedig i staff rheng flaen a gofynnwyd a oes rhywbeth yn cael ei wneud i sicrhau nad yw'n parhau i "fethu". Tynnwyd sylw at niferoedd sydd yn derbyn gofal cartref, sef 811, holwyd os oedd hyn yn nifer ar draws y sir. Ychwanegwyd fod yr adroddiad yn nodi fod 129 o bobl ag anableddau ar lwybr i waith a gofynnwyd faint bellach sydd wedi derbyn swyddi. Ymatebwyd drwy nodi fod gwaith da yn cael ei wneud gan staff rheng flaen a bod cydweithio da yn cael ei wneud ar draws gwasanaethau. Amlygwyd ei bod yn anodd cael staff ond ymfalchïwyd yng ngwaith yr academi gofal a'r niferoedd a ymgeisiodd am y rôl. O ran gofal cartref, cadarnhawyd fod y nifer ar gyfer y sir gyfan, a bod unigolion yn derbyn ar gyfartaledd rhyw 10 awr yr wythnos, ond nad oedd yn cynnwys yr 20% arall sydd yn derbyn gofal drwy daliadau uniongyrchol. Esboniwyd fod oddeutu 50 o bobl anabl o'r 129 bellach mewn swyddi.

Bu i un Aelod dynnu sylw at adnoddau ariannol gan amlygu fod rhai gweithgareddau megis “Hwyl yr Haf” i blant ag awtistiaeth wedi dod i ben. Amlygwyd ei bod yn angenrheidiol i wybod gwir effaith cael gwared â gweithgareddau o’r math yma cyn gwneud unrhyw benderfyniadau. Mynegwyd nad oedd Tîm Derwen ar gyfer gwasanaethau integredig plant ag anableddau ddim yn cefnogi pob plentyn anabl. Holwyd gyda gofalwyr di-dâl os oes gwaith yn cael ei wneud i amlygu ei hawliau. Ac i orffen tynnwyd sylw at y drefn cwynion gan nodi pryderon nad oedd modd i unigolion sy’n gofalu am oedolion bregus wneud cwyn wrth weld risgiau, gan mai dim ond y defnyddiwr gwasanaeth sy’n cael gwneud y gwyn. Ymatebwyd drwy nodi fodd Hwyl yr Haf yn gyfres o ddigwyddiadau a oedd yn cael ei ariannu gan y Llywodraeth, ond fod gwaith yn cael ei wneud i edrych beth fydd modd ei gynnal i’r dyfodol. O ran gofalwyr di-dâl nodwyd fod digwyddiadau yn cael ei gynnal ar draws y sir yn lled gyson er mwyn hyrwyddo hawliau gofalwyr. Ategwyd fod trafodaethau am greu pencampwyr gofalwyr di-dâl ym mhob ysgol a meddygfa fel bod cefnogaeth gyson ar gael. Esboniwyd o ran Derwen nad oedd modd cyrraedd pob un plentyn, hynny oherwydd rhwystrau megis rhestrau aros. Ymatebwyd o ran y sylwadau am gwynion fod y drefn gwynion yn cael ei gosod gan Lywodraeth Cymru, ac felly dim ond drwy ganiatâd defnyddwyr gwasanaeth gall ofalwr wneud cwyn am y

gwasanaeth, oni bai ei fod yn fater diogelu.

Amlygwyd fod yr adroddiad yn disgrifio eleni fel un o'r blynyddoedd mwyaf heriol mae'r adran wedi ei gael. Mewn ymateb i hyn gofynnwyd a oes modd amlygu'r sialensiau sy'n bodoli ynghyd ag amlygu pa heriau a risgiau sy'n parhau, ac i amlygu'r gwersi sydd wedi ei dysgu a pa rai sydd wedi arwain at newid gwirioneddol. Mewn ymateb mynegwyd fod nifer o wersi wedi ei dysgu ond ei bod yn anodd dewis un, a cynigwyd cyfarfod unigol i'w trafod mewn manylder. O ran gwersi i'w dysgu'r prif un oedd gwrando ar lais y plentyn, a bod hyn yn ymestyn ymhellach na'r adran Gwasanaethau Cymdeithasol, a bod angen cyrraedd pwynt ble mae llais pobl ifanc i'w clywed ym mhob rhan o waith y Cyngor. Mynegwyd fod swyddog wedi ei benodi er mwyn gwrando ar lais y plentyn o'r Fforymau Pobl Ifanc, i Blant mewn Gofal a rhai sy'n derbyn cefnogaeth gan Gyfiawnder Ieuenctid. Drwy hyn, gobeithiwyd y bydd llais holistig yn cael ei glywed. Wrth edrych ar risgiau nodwyd fod risgiau beunyddiol yn benodol i'r rhai sy'n derbyn cefnogaeth, ond fod polisïau a gweithdrefnau'n cael ei greu er mwyn cadw pobl yn ddiogel.

Holwyd am y polisi cwympo, llynedd nodi fod gwaith wedi cychwyn ond a yw wedi parhau holwyd. Ymateb drwy nodi fod gwaith penodol yn cael ei wneud ar hyn o bryd, er nad yw wedi ei fabwysiadu yn llwyr mae gwaith yn cael ei wneud.

Diolchwyd am y fideo sy'n dangos y gwaith gyda'r cathod gan ei fod yn amlygu'r gwaith da sy'n cael ei wneud. Pwysleisiwyd pwysigrwydd derbyn cwynion, gan y buasai fwy o broblem os na fuasai dim cwyn yn cael ei dderbyn. Mynegwyd mai'r prif broblem yw diffyg staff - nid yn unig gofalwyr ond doctoriaid, staff gwasanaeth ambiwlans - gofynnwyd i Dyfed Edwards ynghyd a'r Gwasanaeth Ambiwlans i ddod i gael cyfarfod gyda'r Bwrdd Iechyd er mwyn cael trafodaeth bellach. Nodwyd ei barn fod Ysbyty Gwynedd bellach yn gartref gofal gyda'r nifer o bobl hyn sydd yn methu gadael, a bod wir angen mwy o wlâu gofal. Mynegwyd gobeithion gyda Phlaid Cymru yn arwain yn y Senedd y bydd modd symud ymlaen gyda safle Penrhos. Ymatebwyd drwy nodi fod wir angen edrych yn ehangach ac am drafod i weld os oes modd trefnu'r cyfarfod yma gyda'r Bwrdd Iechyd a Gwasanaeth Ambiwlans. Tynnwyd sylw at safle Penrhos gan nodi fod gwedd 1 wedi mynd yn dda, ac yn gynt na'r disgwyl gyda thenantiaid yn gallu symud i mewn ymhen ychydig wythnosau, ychwanegwyd y bydd tai gofal ychwanegol ar gael yn fuan a'u bod yn y broses o ymgyhgori ar hyn o bryd ar gyfer y Cynllun Busnes Llawn ar gyfer y Cartref Gofal, gyda chais cynllunio llawn yn cael ei gyflwyno mis Mawrth nesaf.

Diolchwyd am yr adroddiad gan nodi ei deimlad fod y cywair sydd wedi ei ddefnyddio ar gyfer y cyflwyniad, y fideo a strwythur yr adroddiad ddim yn addas, a'i fod yn rhy agos i adloniant. Er hyn, eglurwyd mai beirniadaeth gosmetig oedd yma ac nid am y cynnwys. Gofynnwyd cwestiwn pellach o ran Teleofal gan holi os oes gwaith wedi ei wneud i fynd i'r afael a diffyg rhwydwaith ffon symudol a fuasai o bosib yn cyd-fynd a'r broblem digideiddio llinellau ffon o ran teleofal. Diolchwyd am y sylwadau gan esbonio fod yr adroddiad ar gyfer pawb ac nid ar gyfer Cynghorwyr yn unig, ac yn dilyn ymgynghoriad yn 2024 wedi addasu er mwyn sicrhau fod pawb yn gallu ei ddeall. O ran ymateb i'r cwestiwn am Teleofal, nododd nad oedd yn hollol siŵr o'r ateb ac y byddai yn dod yn ôl ato ac ymateb pellach.

Diolchwyd am yr adroddiad gan amlygu yn glir ymateb y Cyngor i'r Adroddiad Cyfiawnder drwy ein Dewrder ynghyd a gwaith y Cynllun Ymateb. Holwyd sut y gellir sicrhau nad yw ateb i fethiannau yn ddibynnol ar strwythurau dros dro a pryd fydd y Cyngor yn cymryd perchnogaeth, beth sydd wedi newid yn niwylliant ac atebolrwydd y Cyngor i sicrhau na fydd angen ymyrraeth allanol unwaith eto ac oes mesurau i faintioli hyn, ac os oes agweddau pwysig o waith yr adran wedi llithro o sgil yr Adroddiad Cyfiawnder Drwy Ein Dewrder. Ymatebwyd drwy nodi fod perchnogaeth ynghyd â'r Bwrdd Ymateb yn camu yn ôl wedi bod yn bwnc trafod yn ddiweddar. Eglurwyd y bydd cyfarfod nesaf y bwrdd ymateb yn edrych yn benodol ar hyn, ond o ran strwythurau mae disgwyliadau i gyrraedd safonau penodol cyn ystyried i'r Bwrdd Ymateb gamu yn ôl. Pwysleisiwyd fod balans angen ei gael o symud ymlaen ein hunain ac i gadw diogelwch o gael yr her allanol. O ran atebolrwydd a maintioli'r diwylliant ac atebolrwydd, mynegwyd fod y rhain i'w gweld yn y papurau'r Bwrdd Ymateb a'i fod yn hapus i fynd drwyddo ymhellach gyda'r aelod. Mynegwyd fod agweddau pwysig wedi llithro wrth gwrs, ond fod diogelu plant ac oedolion yn hanfodol.

Amlygwyd fod tudalen yn amlygu'r heriau dros y flwyddyn wedi nodi pwysau ariannol, swyddi gwag a recriwtio fel prif heriau. Gofynnwyd pa mor hyderus yw'r gwasanaeth o allu recriwtio a chadw staff am y pum mlynedd nesaf. Ymatebwyd drwy nodi fod adroddiad Llechan Lan yn amlygu'r angen am filiodd mwy o staff os pethau ddim yn newid, gyda niferoedd mewn oedran gwaith yn lleihau. Pwysleisiwyd fod llawer o waith yn mynd yn ei flaen er mwyn trio cael pobl ifanc i aros yng Ngwynedd ac i ddenu pobl ifanc i'r sir.

Mynegwyd fod yr adroddiad hwn fel adroddiad perfformiad ddim yn mesur perfformiad yn llawn ac fod yr ystadegu yn arwynebol ac nad yw'n dangos yn glir sut mae gwella, sy'n greiddiol i adroddiad perfformiad. Nodwyd fod tudalen sy'n adrodd ar gynnydd y llynedd heb ddim data dim ond goleuadau traffic ond nad yw'n rhoi'r llun yn llawn o ran targedau. Ategwyd fod defnydd o gartwnau efallai yn ei wneud yn rh sym, ac fod awyrgylch y cyflwyniad, yn benodol y fideo, yn rhywbeth na fuasai i'w weld yn Senedd Cymru ac nodwyd yr angen i fod yn amlygu fod y Cyngor Llaw yn gweidyddiaeth lefel uchel, ac fod angen mwy o amser i herio a llai o amser i gathod. Ymatebwyd gan nodi mai dim mesur perfformiad mae'r adroddiad hwn ond rôl satudol i ddarparu gwybodaeth i'r Llywodraeth ac i'r cyhoedd am y gwaith sy'n cael wneud. Croesawyd yr awydd i graffu y gwaith ymhellach ac fod mwy i'r sefyllfa nac yr adroddiad hwn.

Diolchwyd am yr adroddiad yn amlygu'r gwaith eang sydd yn cael ei wneud yn wyneb heriau mawr. Anghytunwyd a'r aelod blaenorol gan nodi fod y lluniau 'ar cartwnau yn rhoi darlun mwy clir o straeon unigolion. Pwysleisiwyd fod y ddwy flynedd diwethaf wedi bod yn anodd ond fod datblygiadau gwych wedi'i gwneud a mynegwyd ei bod yn edrych ymlaen at gyd-weithio dros y flwyddyn i ddod er mwyn amlygu a thanlinellu' gwaith sy'n caei ei wneud i gefnogi plant a phobl ifanc.

Nodwyd balchder o roi amser heddiw i drafod yr eitem gan ei fod yn dangos diddordeb yn y maes gofal. Pwysleisiwyd fod modd cysylltu â'r Aelodau Cabinet neu'r Cyfarwyddwr drwy gydol y flwyddyn. Anghytunwyd gyda'r sylwadau am edrychiad yr adroddiad gan fod digon o adroddiadau academaidd yn cael ei greu

a bod yr un yma ar gael i bawb. Pwysleisiwyd yn ogystal mai adroddiad blynyddol ac nid perfformiad sydd yn cael ei gyflwyno yma - ond fod croeso i unigolyn ddod i'r Cyfarfodydd Herio Perfformiad er mwyn gweld y data a'r craffu sy'n cael ei wneud. Yn bwysicach na dim, mynegwyd, fod yr adroddiad yn un gonest sydd ddim yn cuddio methiannau a diolchwyd am gyfraniad y Cyfarwyddwr Corfforaethol am ei waith i'r Cyngor a thu hwnt yn rhanbarthol.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

10. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PENNAETH GWASANAETH DEMOCRATIAETH 2025/26

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Democratiaeth gan nodi ei bod yn ofynnol i gyflwyno adroddiad sy'n amlinellu'r gwaith sydd wedi ei wneud dros y flwyddyn ddiwethaf. Diolchwyd i'r Cyn-gadeirydd am ei gwaith a nodwyd llongyfarchiadau i'r Cyng. Dewi Owen em ei ethol yn Gadeirydd. Mynegwyd diolch i'r Pwyllgor Gwasanaeth Democratiaeth am eu mewnbwn ac i'r tîm am eu proffesiynoldeb drwy gydol y flwyddyn.

Amlygwyd uchafbwyntiau'r flwyddyn gan gyfeirio at y gwaith o ddechrau paratoi at Etholiad 2027 yngyd â cynlluniau i wella ddarpariaeth ddigidol yn Siambrau. Tynnwyd sylw at yr wythfed maes caidd a ychwanegwyd y maes hyfforddiant aelodau a gofynwyd i aelodau gwblhau'r hyfforddiant sydd ar gael. Aethpwyd ati i nodi blaenoriaethau eleni sydd yn barhad o waith y llynedd gyda'r Etholiad ar y gweill.

Rhoddwyd cyfle i'r aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Tynnwyd sylw at y maesydd hyfforddiant craidd gan amlygu fod y niferoedd a adroddwyd sydd wedi cwblhau hyfforddiant yn parhau i fod yn isel gan amlygu ffigyrau megis 3 aelod heb gwblhau dim un o'r wyth maes. Amlygwyd pwysigrwydd yr hyfforddiant a'r ffaith eu bod ar gael ar lein unrhyw amser.

Holwyd os oes trafodaeth am gynghorwyr yn wynebu isetholiad os yn newid grŵp gwleidyddol yn ystod tymor democrataidd. Ymatebwyd drwy nodi nad oes camau ar lefel Llywodraeth Leol i ddod a gofyn o'r fath i mewn.

Gofynwyd ble mae'r wybodaeth ar gael am hyfforddiant aelodau, eglurwyd ei fod yn wybodaeth gyhoeddus ar y wefan ac ar gael ar Hunanwasanaeth Aelodau, ond gofynwyd i Gynghorwyd gysylltu os angen cymorth.

Diolch am yr holl hyfforddiant sydd ar gael a bod budd mawr o'i mynychu. Diolchwyd i Cara y cyn Swyddog Hyfforddiant Aelodau am ei gwaith dros y blynyddoedd.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

11. DATGANIAD CYNGOR GWYNEDD YNGHYLCH HYBU AMRYWIAETH MEWN

DEMOCRATIAETH

Cyflwynwyd yr adroddiad gan yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol gan nodi fod y Cyngor wedi mabwysiadu Datganiad Amrywiaeth yn ôl yn Hydref 2021 yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2021. Esboniwyd fod y datganiad yn amlygu ymrwymiad y Cyngor i annog ac i hyrwyddo mwy o amrywiaeth cyn etholiad Llywodraeth Leol 2027.

Mynegwyd gydag Etholiad Lleol nesaf ar y gweill ei bod yn amserol i adolygu'r datganiad. Amlygwyd nad oedd yn ofyniad statudol ond ei bod yn credu bod yr Aelodau yn awyddus i sicrhau cynrychiolaeth deg o gymdeithas, ac i annog unigolion o bob cefndir i sefyll i fod yn Gynghorydd.

Nodwyd nad oes newid sylweddol i'r datganiad ers 2021 dim ond ychydig o ddiweddariadau. Tynnwyd sylw at y rhaglen waith fydd yn cyd-fynd a'r datganiad a oedd yn amlygu'r camau a fydd yn cael ei gwneud gan y Tîm Democratiaeth a'r Tîm Etholiadau.

Amlygwyd fod y datganiad wedi derbyn cefnogaeth gan y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth a gyfarfu pythefnos yn ôl.

Rhoddwyd cyfle i aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Diolchwyd am yr adroddiad, a chroesawyd y datganiad i gael Cynghorwyr sydd yn adlewyrchu'r cymunedau sy'n cael ei gwasanaethu ac i ddileu rhwystrau sy'n sicrhau fod pobl o bobl cefndir ac oed yn rhan o wleidyddiaeth leol.
Mynegwyd cefnogaeth gan amlygu ei bod yn hawdd dweud fod angen mwy o amrywiaeth ond bod rôl i'r Grwpiau Gwleidyddol i fod yn hybu ac annog yr amrywiaeth yma. Nodwyd y buasai trefn system pleidlais sengl drosglwyddadwy yn ei gwneud yn haws. Ymatebwyd drwy nodi fod gweithio gyda'r Arweinyddion Gwleidyddol yn rhan o'r rhaglen waith, ac mai drwy anogaeth Grŵp Plaid Cymru i gael merched ifanc i mewn i wleidyddiaeth y daeth yr Aelod Cabinet yn Gynghorydd.

Gofynnwyd pa rwystrau sydd wedi ei adnabod fel y prif rai i atal pobl rhag sefyll. Croesawyd sgwrs tu hwnt i'r cyfarfod a'r aelod er mwyn rhoi ystyriaeth deg i'r mater.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Datganiad Amrywiaeth mewn Democratiaeth ar ei newydd wedd ynghyd a'r rhaglen waith i gefnogi'r datganiad.

12. POLISI ADRODD CYFRINACHOL ("CANU'R GLOCH") AELODAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Llio Elenid Owen, Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol.

Mynegwyd yn ôl ym mis Ionawr bu i'r Cabinet fabwysiadu Polisi Canu'r Gloch ddiwygiedig i Staff Cyngor Gwynedd a oedd yn gam pwysig i gryfhau trefniadau'r Cyngor mewn ymateb i adroddiad Cyfiawnder Drwy ein Dewrder. Eglurwyd fod

galw am bolisi a fyddai'n caniatáu i aelodau etholedig a chyfetholedig gal llwybr i ddod â phryderon am gamymddwyn difrifol i'r amlwg.

Esboniwyd fod angen paratoi Polisi a fyddai'n addas a priodol ar gyfer aelodau etholedig, gan fod trefn staff ynghlwm a deddfwriaeth cyflogaeth gyda gwarchodaeth gyfreithiol o fewn y Ddeddf Datgelu er Budd y Cyhoedd 1998. Nodwyd fod y polisi hwn yn cynnig arweiniad a llwybr clir i aelodau ar sut i godi pryderon mewn gofod diogel, ac mae'n cydfodoli gyda threfniadau eraill ar gyfer mathau penodol o bryderon fel y Cod Ymddygiad. Ategwyd mai beth sydd gerbron yw cyfundrefn lle gall aelodau ddod a materion i'r amlwg, derbyn arweiniad ac adborth ar y camau ymateb.

Amlygwyd y camau wrth lunio'r Polisi a oedd yn cynnwys mewnbwn gan y Grŵp Tasg Ymholiadau Aelodau ynghyd ag ymgysylltu a pob Aelod. Tynnwyd sylw am ymgynghoriadau gyda'r Pwyllgor Safonau, Pwyllgor Addysg ac Economi ynghyd a sefydliad Protect sef corff elusennol sy'n arbennig mewn materion canu'r gloch. Pwysleisiwyd fod addasiadau a gyflwynwyd gan y Pwyllgor Craffu wedi eu hymgorffori yn y Polisi.

Rhoddwyd cyfle i aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Nodwyd cefnogaeth i'r polisi a diolchwyd i'r Aelod Cabinet a'r swyddogion am eu gwaith. Mynegwyd ei fod yn rhoi elfen o warchodaeth i aelodau ac yn dangos ymrwymiad i ddiwylliant o onestrwydd ac atebolrwydd ynghyd a hyder fod pryderon yn cael ei drin yn briodol ac yn gyfrinachol. Gofynnwyd sut oes modd i aelodau wybod pryd y dylid defnyddio'r polisi hwn yn hytrach 'na gweithdrefnau eraill. Ymatebwyd drwy nodi mai hanfod y polisi yw adrodd ar unrhyw bryder ac y bydd y Swyddog Monitro yn adnabod y llwybr yn dilyn ei dderbyn.

Holwyd sut mae'r polisi yn rhoi cytbwysedd rhwng diogelu'r sawl sy'n codi'r pryder ac i atal y broses rhag cael ei ddefnyddio mewn anghydfodau gwleidyddol. Mynegwyd fod pwrpas difrifol i'r polisi hwn a bod disgwyliad i'r polisi gael ei ddefnyddio ar gyfer ymddygiad difrifol, gan nad oes modd i swyddogion ymwneud a materion gwleidyddol.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Polisi Adrodd Cyfrinachol ("Canu'r Gloch") Aelodau i'w osod yn y cyfansoddiad

13. NEWIDIADAU I'R CYFANSODDIAD ADRAN 22 - POLISI CANU'R GLOCH - STAFF

Cyflwynwyd adroddiad y Swyddog Monitro gan nodi ei bod yn adroddiad trefniadaethol. Eglurwyd ym mis Ebrill fod newid wedi bod yn Neddfwriaeth Cyflogaeth ble ychwanegwyd at y categorïau ymddygiad annerbyniol i gynnwys aflonyddu rhywiol o fewn diffiniad o ddatgeliadau gwarchodedig. Eglurwyd fod y Swyddog Monitro yn unol â'i hawliau ddiwygio'r Cyfansoddiad yn unol â hyn, o ganlyniad nodwyd ei fod yn adroddiad ffurfiol i nodi'r newid.

Rhoddwyd cyfle i aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Holwyd os oes modd newid y gair “whistle blowing” yn Saesneg, gan ei fod yn ffordd afiach o godi pryderon. Eglurwyd fod y term yn un cydnabyddedig sydd yn cael ei ddefnyddio yn gyson ar draws bob sector.

PENDERFYNWYD mabwysiadu Polisi Adrodd Cyfrinachol (“Canu’r Gloch”) Aelodau i’w osod yn y cyfansoddiad

14. TROTHWYON CAFFAEL AC ADDASIADAU I'R RHEOLIADAU GWEITHDREFN CONTRACTAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cynghorydd Llio Elenid Owen, Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol a Chyfreithiol.

Nodwyd ei bod yn amserol adolygu trothwyon tendro a dyfynbrisiau caffael y Cyngor yn dilyn newid deddfwriaeth cytundebu a chaffael sylweddol ynghyd a newid Rheolau Gweithdrefn Contractau mewnol y Cyngor yn dilyn penderfyniad y Cyngor hwn fis Mawrth y llynedd. Eglurwyd fod y trothwyon presennol wedi bod yn eu lle ers 1996, a chynnydd mawr wedi bod mewn chwyddiant a phrisiau dros y blynyddoedd.

Amlygwyd fod man newidiadau pellach wedi’i gyflwyno er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn cydymffurfio a’r Ddeddf ynghyd a thacluso trefniadau mewnol a rhoi eglurder o’r trefniadau priodol. Nodwyd mai’r argymhelliad yw dyblu’r trothwyon. Eglurwyd wrth bennu’r trothwyon fod angen pwyso a mesur rhwng rhoi cyfleoedd agored, hybu cystadleuaeth a chyfranogiad busnesau lleol. Pwysleisiwyd fod yr argymhelliad heddiw yn cefnogi cadw’r budd yn lleol, gan fod trothwyon uwch yn gyfle i gefnogi busnesau lleol wrth roi hyblygrwydd yn y gweithdrefnau i wahodd cwmnïau lleol i gyflwyno dyfynbrisiau.

Mynegwyd fod yr adroddiad wedi'i gefnogi gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac yn ei argymell i’r Cyngor Llawn.

Rhoddwyd cyfle i aelodau ofyn cwestiynau a chynnig sylwadau.

Mynegwyd nad oes unrhyw broblem gyda chynyddu’r trothwyon gan ei fod yn rhoi gwell galli i ariannu prosiectau gan gwmnïau lleol, ond tynnwyd sylw at drothwyon Cyngor Môn sydd llawer yn uwch.

Gofynnwyd am y gyfran llysiau a cig o Gymru mae’r Cyngor yn ei brynu. Ymatebwyd drwy nodi y bydd ymatebiad yn cael ei roi gan yr Adran Addysg.

Holwyd pa ystyriaeth sydd wedi ei roi i ddefnyddio trothwy uwch i gadw’r gwaith yn lleol ac i ba raddau mae modd i ddarnau bychan o waith i’r un cwmni yn cael ei gynnal. Ymatebwyd drwy nodi ei fod yn falanas o gael cyfundrefn ymarferol o ran gwerthoedd ac ar y llaw arall sicrhau priodoldeb o dan reoliadau.

PENDERFYNWYD

1. **Cynyddu’r trothwyon caffael fel a ganlyn:**
    - **Caffaeliadau hyd at £10,000 dyfynbris sengl**

- **Caffaeliadau rhwng £10,000 a £100,000 gofyn am dri dyfynbris**
- **Caffaeliadau o dros £100,000 cais agored am ddyfynbrisiau neu dendrau**

2. Gwneud man newidiadau i Reolau Gweithdrefn Gontract y Cyngor fel y nodir yn Atodiad 1.

15. RHYBUDDION O GYNNIG

Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig gan y Cynghorydd Huw Rowlands o dan Adran 4.19 y Cyfansoddiad, ac fe'i heiliwyd.

Gosododd yr aelod y cyd-destun i'w chynnig, gan nodi:-

- Deillio o rwystredigaeth methiannau bwrdd dros nifer o flynyddoedd.
- Mesurau arbennig dros 11 mlynedd a nad oes un sefydliad gwladol yn holl hanes y Bwrdd Iechyd wedi bod mewn mesurau arbennig am gymaint o amser.
- Amlygwyd fod Archwilio wedi amlygu wythnos diwethaf nad oedd y Bwrdd wedi dangos yn glir sut gafod buddsoddiad gwerth £461miliwn wedi ei wario nac ei werth o ganlyniad i ddiffyg tystiolaeth ddibynadwy.
- Pwysleisiwyd fod hyn yn dangos nad yw taflu mwy o arian yn llwyddiannus.
- Nodwyd fod pob ymdrech i wella wedi methu.
- Wrth edrych ar Ysbyty Gwynedd - fod y diffygion yn glir heb fynd mewn i adeiladau drwy ddim lleoliadau parcio, biniau llawn a bod esgeulustod o'r math yma am arian am esgeulustod mwy.
- Mynegwyd balchder o weld Llywodraeth Cymru yn rhoi un cynnig olaf i'r Bwrdd yr wythnos yma.

Mynegwyd cefnogaeth frwd i'r cynnig gan aelodau gan nodi:

- Hyder yn y Llywodraeth Cymru yn gweld pwysigrwydd i symud ymlaen at y mater.
- Tynnwyd sylw at yr 16 gwely gwag yn Nhywyn.
- Pwysleisiwyd fod pawb yn ymwybodol o'r straeon hunllefus a bod y Llywodraeth wedi ei adael yn rhy hir i wneud rhywbeth am y mater.
- Diolchwyd i staff rheng flaen am eu holl waith a'u bod yn gwneud gwaith gwych mewn sefyllfa mor anodd ac mai problem strwythurol yw hon.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r cynnig, sef:-
Gofynnir i Gyngor Gwynedd gysylltu â Llywodraeth Cymru er mwyn:

1. **Mynegi pryder fod Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr yn ddarostyngedig i fesurau arbennig ers 11 mlynedd.**
2. **Holi pa gamau a pha ymdrechion fydd Llywodraeth Cymru yn eu cymryd er mwyn gwella'r ddarpariaeth iechyd yng Ngogledd Cymru i bobl Gwynedd.**

Dechreuodd y cyfarfod am 1.30 y.h. a daeth i ben am 5.20 y.h.

CADEIRYDD